

PROFESSOR GANSHOF HERDACHT

R.C. Van Caenegem*

1. De historicus

Universitaire loopbaan

François Louis Ganshof heeft geleefd van 1895 tot 1980, een geleerde van de twintigste eeuw, met diepe wortels in de negentiende - een geschiedschrijver die zelf geschiedenis is geworden.

In oktober 1913 had hij aan onze Universiteit zijn 1^e Kan. Geschiedenis aangevat en hij werd er doctor in de letteren en wijsbegeerte in 1921 en doctor in de rechten in 1922. In 1923 werd hij aan onze Alma Mater tot docent en in 1933 tot gewoon hoogleraar benoemd. De beroemde mediëvist doceerde een brede waaier van cursussen, gaande van de Encyclopedie van de Middeleeuwen tot de Rechtsgeschiedenis en de Kunst en Cultuur van de Byzantijnse Wereld. In 1938-39 was hij decaan van de Faculteit der Letteren. Hij werd emeritus in 1961 (naar ik verneem zou de titel "emeritus" door onze politieke machthebbers zijn afgeschaft, wat niet verhindert dat onze "gepen-sioneerde" collega's in de ogen van de geleerde wereld best het epithet "emeriti" - "verdienstlijken" - hebben verdiend).

Methode

De plaats bepalen die Ganshof innam in het spectrum van de geschiedschrijving is niet moeilijk: hij was duidelijk een Rankiaan, die geloofde in de mogelijkheid door close reading van de bronnen en objectieve afweging van de getuigenissen te komen tot een zo getrouw mogelijk beeld van "wie es eigenlijk gewesen".

Naast deze methodologische, bestond er ook een - onrechtstreekse - persoonlijke band tussen Leopold von Ranke en Ganshof. Inderdaad, we weten van de Gentse mediëvist dat zijn leermeester, Henri Pirenne, toen hij in Duitsland studeerde, nog met de beroemde hoogbejaarde Duitse historicus heeft gesproken en diens "intellectuele eerlijkheid" heeft bewonderd¹. Theorie en ideologie waren aan Ganshof niet besteed. Hij aanzag ze eerder als bedreigingen voor de strikt wetenschappelijke geschiedvorsing. Van de

* Voordracht gehouden in de Aula van Gentse Universiteit op 28 november 2006 n.a.v. de viering van 75^e verjaardag van de Vlaamse Geschiedkundige Kring.

¹ F.L. GANSHOF, Pirenne (Henri), in: Biographie Nationale, 30, 1959, kol. 673-74.

impact van de sociologie en de “wetten van de geschiedenis” was hij bijzonder afkerig. Volledige objectiviteit en neutraliteit zijn – we weten het nu wel – niet haalbaar zolang geschiedschrijving mensenwerk blijft. De historicus is nu eenmaal ingebed in een bepaalde samenleving met haar gevoeligheden, prioriteiten en vooroordelen, waaraan niemand echt kan ontsnappen, maar waartegen men zich wel bewust kan afzetten. Dat volledige objectiviteit niet haalbaar is ontslaat ons niet van de plicht dit doel na te streven. Ooit komt wellicht de dag dat robotten geschiedenis schrijven die neutraal en gevoelloos – maar dan ook onmenselijk – zal zijn, maar zelfs dan zullen mensen beslissen welke gegevens worden ingevoerd.

Ganshof geloofde in de maatschappelijke rol van de vakhistoricus. De publieke opinie wil weten wat er vroeger is gebeurd en, indien de geleerden dat niet uitmaken, wie dan wel? Wetgevers die lijsten afkondigen van onaanvechtbare historische waarheden? Of een almachtige partijsecretaris die de thesis van een vooraanstaand historicus verkettert, zoals Mikhaïl N. Pokrovski is overkomen, toen een uitspraak van Stalin voldoende was om zijn opvatting over de oorsprong van de Russische eenheidsstaat uit te bannen?²

Onderzoeksgebieden

Ganshof heeft zeer graag over de stadsgeschiedenis gewerkt, gaande van detailstudies over Brugge tot zijn grote synthese Over Stadsontwikkeling tussen Loire en Rijn gedurende de Middeleeuwen van 1941 (met voortreffelijk kaartenmateriaal). Ook de landbouwgeschiedenis werd door hem beoefend, vooral dan de grote domeinen van de Karolingische tijd – ik verwijs o.m. naar zijn editie, in 1975 (m.m.v. Françoise Godding-Ganshof en Antoine De Smet) van de Polyptiek van Sint-Bertijns.

Vanzelfsprekend heeft hij ook de algemene middeleeuwse geschiedenis beoefend, zowel van de Westerse Wereld (Le Moyen Age, in de Relations Internationales van Renouvin, uit 1953), als van het graafschap Vlaanderen (Vlaanderen onder de eerste graven, uit 1944) en – in ontelbare Vorstudien – van het Rijk van Karel de Grote. Met bijzondere voorliefde heeft hij zich – wat logisch was voor een geleerde die zowel Rechten als Geschiedenis had gestudeerd – toegelegd op de studie van de staatsinstellingen en het recht, de klassieke Staats-und Rechtsgeschiede. Hij was zich bewust van het grote belang van good government, dat gesteund is op efficiënte staatsstructuren, en de rule of law, die harmonie verzekert onder burgers en standen en vreedzame betrekkingen onder de natie-staten. Het is toch zo dat interne en externe vrede in West-Europa in de voorbije zestig jaar een economische en sociale voorspoed zonder voorgaande heeft mogelijk gemaakt. Ik moge hier

² Zie T.J.G. LOCHER, De Nieuwe Tijd, in: W. DEN BOER et al. (eds.), Gestalten der Geschiedenis, Den Haag, 1960, p. 221.

PROFESSOR GANSHOF HERDACHT

Ganshof's gezaghebbende boeken over het leenstelsel, de capitularia en de rechterlijke organisatie in het graafschap Vlaanderen in herinnering brengen.

Ganshof in en na zijn tijd

De Gentse mediëvist paste perfect in zijn eigen tijd – zijn geliefde themata waren overal aan de orde van de dag: stads- en landbouwgeschiedenis, het leenstelsel en de regering van Karel de Grote waren overal het voorwerp van geleerd onderzoek en intense discussie. Ganshof voelde zich als een vis in het water tussen zijn collega's-mediëvisten, die hij op congressen ontmoette, die hij uitnodigde en bij wie hij uitgenodigd werd voor gastcolleges en wier universiteiten hem eredoctoraten verleenden.

Maar wat is zijn reputatie op de dag van vandaag ? Sommige van zijn studieobjecten zijn wat weggedeemsterd ten voordele van nieuwe interesses: minder de politieke structuren dan hun sociale en persoonlijke invulling. Meer belangstelling voor het leven van iedere dag en van de gewone mens, meer gender studies en mentaliteitsgeschiedenis. Het is normaal dat elke generatie haar eigen belangstelling en stokpaardjes heeft. Toch blijft het oeuvre van de Gentse mediëvist nog steeds relevant. Zijn beschrijvingen en analyses zijn nog steeds fundamenteel en onmisbaar voor wie gefascineerd is door het Rijk van Karel de Grote, de pater Europae, of door de feodaliteit, die eeuwenlang de sociale orde in Europa heeft gestructureerd, of door het verleden van ons eigen land: laten we niet vergeten dat “in het verleden ligt het heden, in het nu wat worden zal”. Dat de door Ganshof behandelde problemen actueel blijven moge blijken (om één recent voorbeeld te citeren) uit de uitvoerige bijdrage van Dirk Heirbaut en Antonio Masferrer in de bundel *Rewriting the Middle Ages in the Twentieth Century*, in 2004 uitgegeven door Jaume Aurell en Francisco Crosas.

Een befaamde Amerikaanse rechtsschool heeft als uitgangspunt de slogan *Law is Politics*. Ik heb me dikwijls afgevraagd of men hetzelfde zou kunnen zeggen over de geschiedschrijving: “*History is Politics*”. Op het eerste gezicht klopt dit wel. Verandering van regime leidt tot het herschrijven van de leerboeken geschiedenis: helden worden schurken, standbeelden worden omvergehaald. In China ten tijde van Mao wist men welke nieuwe koers op komst was – liberaal of oppressief – naargelang de officiële geschiedschrijving een keizer ophemelde die vrijheid had bevorderd of een despotisch bewind had gevoerd. Dat machthebbers hun zegje willen hebben over de geschiedenis is een bekend fenomeen. Zo werd de kerkgeschiedenis eeuwen lang gedomineerd door katholieke of protestantse scholen tot Gottfrid Arnold in 1700 op het idee kwam wetenschappelijk, neutraal werk te leveren met zijn *Unpartheyische Kirchen – und Ketzer-Historie*.³

³ Nederlandse vertaling: *Historie der kerken en ketteren*, onzijdig in 't Hoogduytsch beschreven... in het Nederduyts vertaald, 3 dl., Amsterdam, 1701-29.

Hoe stond Ganshof daartegenover? Het is duidelijk dat hij de gedachte alleen al van historisch onderzoek in dienst van politieke ideologieën of partijen fundamenteel afwees. Maar in hoeverre kan een geleerde – op Erasmiaanse manier – boven het strijdgewoel staan? Eigenlijk alleen door “geladen”, “gevoelige” onderwerpen te vermijden en zijn aandacht te wijden aan fenomenen en personen uit een ver verleden – Karel de Grote bijv. – waar geen staatsman of ideoloog van wakker ligt. Dit wil eigenlijk zeggen aan problemen die alleen door erudieten voor andere erudieten worden bestudeerd – zoals bijv. de vraag wanneer Nithard leke-abt van Saint-Riquier is geworden en overleden is ⁴. In het algemeen is Ganshof er in geslaagd zich ver van politieke polemiek te houden – soms echter kon zelfs onze Gentse mediëvist niet aan de maalstroom ontsnappen. Dit was nl. het geval wanneer hij het had – noodgedwongen moest hebben – over de *Histoire de Belgique* in zijn notitie over Pirenne in deel 30 van de *Biographie Nationale*. Het werk van zijn leermeester, dat bij het grote publiek bekend was en gehuldigd werd door het aan de nationale eenheid gehechte Belgische establishment, had tot polemiek geleid over Pirenne’s stelling dat men het negentiende-eeuwse België reeds in de Middeleeuwen kon ontwaren: dit werd nl. aangevochten vanuit Grootnederlandse, Vlaamse en Waalse hoek. De kritiek gold het door Pirenne zelf geformuleerde uitgangspunt van zijn onderneming: “Je m’y suis proposé de retrouver l’histoire de la Belgique au moyen âge, en faisant ressortir surtout son caractère d’unité”. Was dit een standpunt a priori vraagt Ganshof zich af. Neen, antwoordt hij en hij neutraliseert Pirenne’s uitgangspunt door het uit de politieke sfeer te halen en het te reduceren tot een “moyen technique” om zijn synthese te verwezenlijken. En, de woorden van Pirenne aan een subtiële exegetische onderwerpend, schrijft Ganshof dat de uitdrukking “je me suis proposé de” “vise un procédé de composition sans plus”. Hij voegt er nog aan toe dat Pirenne zelf dit antwoord had gegeven toen zijn leerling “zich had gepermitteerd deze vraag te stellen” ⁵. Hij legt ook uit dat Pirenne zich in de bladzijden over de Middeleeuwen had beperkt tot het gebied van het latere België omdat er een parallel deel verscheen over Nederland, van de hand van P.J. Blok. Het zal u inderdaad bekend zijn dat Pirenne’s *Geschiedenis van België* eerst is verschenen als *Geschichte Belgiens* (in een vertaling door Fritz Arnheim) in de reeks *Geschichte der Europäischen Staaten* (waarin ook Blok zijn plaats had), die was ontworpen tijdens de Historikertag van 1894 in Leipzig door Karl Lamprecht, die de Gentse mediëvist voor het Belgische deel heeft aangeworven (over Ganshof en Pirenne verder meer).

⁴ F.L. GANSHOF, Note critique sur la biographie de Nithard, in: *Mélanges Paul Thomas*, Brugge, 1930. Nithard was in 845 korte tijd abt en overleed op 15 mei van dat jaar.

⁵ *Biographie Nationale*, 30, 1959, col. 691.

PROFESSOR GANSHOF HERDACHT

2. De mens

Persoonlijkheid

Ganshof's roots lagen, zoals die van Henri Pirenne, in de gegoede, liberale burgerij. Die van Ganshof in het handeldrijvende Brugge, dit van zijn leermeester in het industriële Verviers. Ganshof luisterde onvervaard naar de stem van zijn geweten, wat o.m. bleek toen hij zich als jonge man tot het protestantisme bekeerde. Deze godsdienstige keuze bleef hij zijn leven lang trouw, o.m. door zijn medewerking aan de Faculté de Théologie Protestante te Brussel. Hij stelde zich graag principieel op en was moeilijk van zijn ingenomen standpunt af te brengen: achterpoortjes, koopjes en compromissen waren aan hem niet besteed.

Hij wijdde zich volledig aan het "alumnos docere et libros scribere", wat hij als zijn levenstaak en roeping beschouwde. Vandaag zou men hem een workaholic noemen, een reputatie die hij ook echt verdiende. Hij was het die op zijn huwelijksreis in Venetië zo zeer werd afgeleid door de kans in een boekhandel zeldzame delen van de *Momumenta Germaniae Historica* te kopen, dat hij zijn Italiaans verblijf inkortte. Hij was het ook die wanneer de Koninklijke Bibliotheek op een zondagmorgen (!) pas 5 minuten na 9 u. opengegaan was, bij de hoofdbibliothecaris protesteerde. Hij was ook een perfectionist. In één geval was dit bijzonder jammer, want hij had zoveel tijd besteed aan minutieuze Vorarbeiten voor zijn langverwachte biografie van Karel de Grote, dat het levenswerk nooit is verschenen. Het was ook een schok voor mij toen hij me schreef, in de vroege vijftigerjaren, dat hij het volledige manuscript van de eerste versie van zijn bijdrage over Vlaanderen in de *Institutions seigneuriales* had vernietigd, omdat hij ze bij herlezing beneden peil had gevonden en hij dan ook besloten had de redactie van a tot z te hernemen ⁶.

De staatsburger

Ganshof was een zeer loyale man. Hij was loyaal tegenover Vlaanderen en, hoewel hij zijn studies te Gent in het Frans had gedaan en er ook in die taal had gedoceerd, stond hij positief tegenover de Vlaamse emancipatie en doceerde met volle inzet in de vernederlandste Universiteit. Hij was een liberale Vlaming, lid van het Willemsfonds en lezer van *Het Laatste Nieuws*. Toen ik eens bij hem thuis, in de Jacob Jordaensstraat te Brussel, op bezoek kwam lag daar toevallig een krant op een tafeltje, nl. *La Libre Belgique*. Toen

⁶ Zie hierover R.C. VAN CAENEGEM, In Memoriam F.L. Ganshof, in: *Jaarboek 1980* [v.d.] Kon. Acad. Wetenschappen, Letteren en Schone Kunsten van België, p. 239. De *Institutions seigneuriales* waren dl. I van de door F. LOT en R. FAWTIER geleide *Histoire des institutions françaises au Moyen Age*, Parijs, 1957.

Ganshof zag dat ik dit zag, legde hij me met een zekere nadruk uit dat dit de krant van zijn vrouw was (die in de Brusselse conservatieve burgerij was opgegroeid) en dat zijn krant, *Het Laatste Nieuws*, iets verder lag. Toen het – thans tweetalig – Belgische Tijdschrift voor Filologie en Geschiedenis besloot om na de Tweede Wereldoorlog de Nederlandse titel op symbolische wijze uit één jaargang te schrappen, reageerde de Gentse mediëvist, samen met zijn Gentse collega Hans van Werveke, tegen deze belediging – in een “Belgisch” tijdschrift – van zijn Nederlandstalige landgenoten. Terwijl hij sinds 1925 van genoemd orgaan redactie-secretaris was geweest en sinds 1939 lid van het Comité Directeur, nam hij in 1946 uit protest ontslag en voorgoed.

Ganshof was loyaal tegenover België. Hij diende in het Belgisch leger tijdens de Eerste Wereldoorlog en nam, lid zijnde van de Geografische Dienst van het leger en kenner van de historische aardrijkskunde, als attaché van Minister Hymans deel aan de Conferentie van Parijs, waar het Verdrag van Versailles (waarvan hij de ondertekening heeft bijgewoond) werd uitgedokterd. Tijdens de Tweede Wereldoorlog was hij kapitein-commandant in het Belgisch leger en heeft hij de krijgsverrichtingen tegen Duitsland tijdens de winter van 1944-45 meegemaakt: hij was, als reserveofficier van de Eerste Wereldoorlog, één van de eersten om zich in september 1944 voor actieve dienst aan te melden. In die tijd werd hij ook verbonden aan de diensten van ’s Rijks Commissaris voor de Veiligheid van de Staat ⁷. Ganshof’s jaren in het leger lieten sporen na in zijn optreden, dat soms als ietwat plechtstatig, stijf en stram kon overkomen, wat in overeenstemming was met zijn zin voor orde, discipline en stiptheid. Hij kon het niet verdragen dat sommige boeken in het Seminarie voor Mediëvistiek niet netjes in een rij op hun plaats stonden.

Achter dit uiterlijk ging een gevoelig mens schuil. Zo liet hij te Gent op 11 december 1962 uit een rede over Pirenne een emotionele passus weg over diens rouw bij het graf van zijn leerling Guillaume Des Marez, omdat hij vreesde door ontroering overmand te worden. Zo ook schreef hij op 16 februari 1974, bij de voorstelling van Professor Lyon’s Pirenne-biografie, dat hij het woord niet kon nemen uit vrees voor een te grote emotie ⁸.

Ganshof was ook een overtuigde en loyale Europeaan. Europa was voor hem een vaderland en historisch actieterrein. Hij kon zich niet voorstellen dat men zich binnen strikt nationale grenzen zou opsluiten. In een recent artikel heeft Wim Blockmans het over de “national boundaries of modern Europe” en hoe die “seem to be indelibly etched into the consciousness of historians”. En hij

⁷ Zie J. GILISSEN, In Memoriam F.L. Ganshof, in: *Handelingen van de Kon. Com. Oude Wetten*, 30, 1980-81, p. V. Ganshof’s documenten i.v.m. zijn activiteiten in die periode zijn overgemaakt aan het Navorsings-en Studiecentrum voor de Geschiedenis van de Tweede Wereldoorlog.

⁸ Wij bedoelen hier natuurlijk het werk van Bryce Lyon, *Henri Pirenne. A biographical and intellectual study*, Gent, 1974.

PROFESSOR GANSHOF HERDACHT

schrijft verder dat “the implicit assumptions, terminology and frame of reference inevitably continue to relate to the author’s national background”. Hij signaleert verder “deeply ingrained research traditions”, die het gevolg zijn van het Europese statensysteem⁹. In tegenstelling tot zoveel collega’s werd Ganshof nooit gehinderd door nationale oogkleppen. Natuurlijk bestudeerde hij graag het nationaal verleden – ik denk aan Vlaanderen onder de eerste graven en La Belgique carolingienne – maar zijn belangrijkste boeken overschreden vanzelfsprekend de nationale grenzen.

Zijn ruime vriendenkring omvatte mediëvisten uit Duitsland, Engeland, Frankrijk, Italië, Nederland en Zwitserland en met sommige Spaanse collega’s heeft hij de – wetenschappelijke – degen gekruist op internationale congressen. Zijn collegiale kring omvatte ook Amerikaanse geleerden. Ik volsta hier met de evocatie van de hechte en langdurige vriendschap die hem verbond met Bryce en Mary Lyon. Hij heeft trouwens op Professor Lyon’s uitnodiging, als gastprofessor, een boeiend jaar doorgebracht aan de Universiteit van Berkeley in Californië.

De professor

Om Ganshof in zijn universitair milieu te plaatsen moet men goed begrijpen hoe klein onze Alma Mater destijds was. Toen ik in 1955 de cursus Encyclopedie van de Middeleeuwen begon te doceren, bezorgde hij mij de met de hand geschreven tekst van zijn lessen uit de twintiger jaren. Met verstomming zag ik dat hij zijn college begon met de woorden: “Monsieur, je vous parlerai aujourd’hui des Mauristes”: hij kwam van Brussel om aan die ene student les te geven! Dan begrijpt men ook beter zijn reactie toen hij mij in 1954 in de eerste les van het jaar vroeg te kijken hoeveel studenten er waren. Er waren er twaalf, in de hele 1e Kandidatuur Geschiedenis – mededeling waarop hij zich ongelovig afvroeg waar het heen moest met zulke massa’s studenten. Hoe kon hij twaalf jongelui leren werken met de Monumenta, waarvan het Seminarie maar één exemplaar had? Alles ging beter in de licenties, waar we soms maar met twee studenten waren om de geheimen van de capitularia te doorgronden. Zijn lessen, zelfs in de licenties, werden echt ex cathedra gegeven. Vraag en antwoord en echte discussie waren minder aan de orde. Al zijn vragen stonden zorgvuldig op fiches genoteerd, maar ook de juiste antwoorden.

Zijn woord was levendig en enthousiast en de kleine aantallen maakten individueel en inspirerend contact best mogelijk. Echt persoonlijke banden ontstonden echter moeizaam. Zijn collega’s Strubbe en van Werveke sprak hij

⁹ W. BLOCKMANS, Europe’s history of integration and diversity, in: European Review, 14, 2006, pp. 241-42.

aan met "Egied" en "Hans", maar met mij bleef het steeds bij "collega" of de familienaam. Als examinator had hij de reputatie streng en rechtvaardig te zijn – en erg gesteld op een keurig voorkomen bij de examinandus.

Voor zijn leermeester Pirenne had hij genegenheid en respect: zijn inaugurele les van 19 oktober 1927 was gewijd aan diens oeuvre. Daarin prees hij Pirenne's objectiviteit en legde uit dat diens gehechtheid aan het vaderland hem, na de pijnlijke ervaringen van de Eerste Wereldoorlog, er niet toe had gebracht "de transporter dans l'histoire des préoccupations d'aujourd'hui" en dat hij ook na 1914-18 erkende hoeveel de geschiedschrijving verschuldigd was aan de Duitse Wetenschap¹⁰. En in zijn notitie over Pirenne in de Biographie Nationale heeft Ganshof het over diens "simplicité, noblesse et fermeté de caractère"¹¹.

Toch waren leermeester en leerling zowel wetenschappelijk als persoonlijk zeer verschillend. Ganshof is dan ook in vele opzichten niet in de voetstappen van zijn leermeester getreden. Hij deelde diens beroemde thesis over Mohammed en Karel de Grote niet en schreef daarover: "doorgaans werd echter de grondstelling van Pirenne door de historici die zich op de studie dezer periode toeleggen niet aanvaard"¹². En elders klinkt het nog negatiever dat: "Sans doute la thèse même de Pirenne... n'est-elle guère admise par la plupart de ceux qui pratiquent beaucoup et connaissent un peu l'histoire de l'Europe et des régions avoisinantes du IVe au IXe siècle"¹³. Grote en stoutmoedige thesissen of theorieën lagen Ganshof niet. De Hegeliaanse wetten van de geschiedenis behoorden niet tot zijn denkwereld, terwijl Pirenne hem nochtans herhaaldelijk had bekend dat hij graag filosofeerde en zelfs dat "les conceptions et les constructions de Hegel avaient exercé et exerçaient toujours une forte attraction sur son esprit"¹⁴.

Pirenne was geen jurist en een artikel over sporen van het Romeinse recht in de capitularia moest men van hem niet verwachten. Hij was daarentegen een actieve uitgever van bronnen – en secretaris van de Koninklijke Commissie voor Geschiedenis (waarvan Ganshof geen lid was) – terwijl deze laatste zich slechts uitzonderlijk op dit terrein heeft begeven (zie de boven vermelde editie van het Polyptiek van St. Bertijns). Wel reisde hij soms naar Parijs om op de handschriften de capitularia-editie van Boretius en Krause te controleren (hij sprak soms van de noodzaak van een nieuwe uitgave), maar hij werkte toch hoofdzakelijk op uitgegeven bronnen.

¹⁰ F.L. GANSHOF, *L'Histoire du Moyen Age dans l'oeuvre de M. Henri Pirenne*, Brussel, 1928, p. 15.

¹¹ *Biographie Nationale*, 30, Brussel, 1959, col. 680.

¹² Rijksuniversiteit Gent. *Liber Memorialis 1913-1960*, I, Gent, 1960, p. 40.

¹³ *Biographie Nationale*, 30, 1959, col. 710.

¹⁴ *Biographie Nationale*, 30, 1959, col. 720.

PROFESSOR GANSHOF HERDACHT

Dat Ganshof zijn eigen weg ging blijkt ook uit zijn verhouding tot zijn Duitse collega's. Na de oorlog had de verbitterde Pirenne alle relaties met de Duitse mediëvisten verbroken, doch zijn leerling had vriendschapsbanden met collega's van over de Rijn: en hij aarzelde niet, in zijn voormelde inaugurele les, te vermelden wat zijn leermeester verschuldigd was aan zijn Berlijnse hoogleeraar Gustav Schmoller en hoe hij diens uitspraken placht te citeren. Pirenne begreep dat allemaal best en nam het geen van zijn leerlingen kwalijk dat ze hun eigen weg gingen ¹⁵.

Wat ik hier over Ganshof en Pirenne heb gezegd heb ik uit publicaties gehaald. Het is me inderdaad soms opgevallen dat Ganshof met mij nooit over zijn leermeester heeft gesproken. Toeval? Of een reticentie die verband hield met de afwijzende houding van Pirenne tegenover de vernederlandste Universiteit, de Alma Mater waarin Ganshof met volle overgave actief was en wier rol in de Vlaamse gelijkberechtiging hij beaamde? Ik weet het niet.

In de Universiteit genoot Ganshof een groot prestige en wanneer hij in de academieraad het woord nam, werd hij aandachtig beluisterd want hij speelde een opmerkelijke rol in de universitaire politiek. In zijn eigen Faculteit was hij een gezaghebbende stem, die zwaar woog op de beslissingen, zodat hij soms de allures aannam van een Fakultätspapst.

Tot daar, dames en heren, deze zeer fragmentarische herinneringen aan een beroemde mediëvist en een voortreffelijke leermeester. Ik hoop u te hebben geboeid en ik denk hierbij niet zonder ontroering aan de vier of vijf commilitones onder u die, in 1950, samen met mij licentiaat in de Geschiedenis zijn geworden.

¹⁵ Zie over dit alles LYON, Pirenne, p. 379.

RAOUL C. VAN CAENEGEM

FL Ganshof (Archief van de Universiteit Gent)